

Motion till riksdagen 2025/26:2705

av Marie Olsson (S)

Straffrättsligt skydd för personer med funktionsnedsättning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över det straffrättsliga skyddet för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa lagstiftningen så att personer med funktionsnedsättning skyddas mot hatbrott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Personer med funktionsnedsättning är på många sätt en utsatt grupp i samhället. Alla ska vara lika inför lagen och ha samma rättsliga skydd, utan diskriminering av något slag. Det innebär skydd mot brottsliga angrepp mot liv, hälsa, frihet, integritet och egendom. För att berättigandet av skydd enligt lagen ska bli verklighet även för personer med funktionsnedsättning krävs det att rättsvårdande aktörer kan erbjuda anpassningar och stöd som säkerställer jämlika förutsättningar. Personer med funktionsnedsättning kan både vara brottsoffer och förövare. Alla ska kunna ta del av rättssystemet och få ett kunskapsbaserat stöd i format som går att använda. Ett kunskapsbaserat bemötande i en brottsituation är också förutsättning för att senare få tillgång till en jämlik rättsprocess, oavsett om du är brottsoffer eller förövare.

Den beroendeställning många personer med funktionsnedsättning befinner sig i ökar väsentligt risken för att utsättas för brott. Fysiskt och psykiskt våld är nästan dubbelt så vanligt i gruppen jämfört med övriga befolkningen.

Våldsutsatthet ser olika ut men sker både inom och utanför hemmet. Våld kan också förekomma i skolan och i olika vård- och omsorgssituationer. Risken att drabbas av näthat och bedrägeri är större för personer med funktionsnedsättning än för andra i samhället. Den bilden bekräftas också i en rapport från Post- och telestyrelsen (PTS)

och Begripsam. Personer med funktionsnedsättning drabbas i betydligt högre utsträckning av näthat än befolkningen i stort. Det visade Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet som kom tidigare under hösten. Nu bekräftas den oroande bilden av rapporten från PTS och Begripsam. Förutom mobbning och näthat visar rapporten att personer med funktionsnedsättning även löper större risk än andra att bli lurade på pengar eller sexuellt utnyttjade via nätet.

Att leva med en funktionsnedsättning innebär för många att man är särskilt beroende av andra människor för att klara vardagen, till exempel av sin familj, en assistent eller vårdgivare. Risken finns att personer i omgivningen utnyttjar beroendet och begår kränkningar och övergrepp. Barn och unga med funktionsnedsättning riskerar i högre grad att utsättas för alla typer av våld jämfört med andra barn och unga. En funktionsnedsättning nästan fördubblar sannolikheten att bli mobbad, psykiskt eller fysiskt miss-handlad eller utsatt för sexuella övergrepp. Det är därför angeläget att göra en översyn av det straffrättsliga skyddet för personer med funktionsnedsättning.

Det är inte nog med att personer med funktionsnedsättning löper större risk än andra att råka ut för hatbrott. Personer med funktionsnedsättning har dessutom sämre skydd mot hatbrott än många andra i samhället. Personer med funktionsnedsättning bör därför få ett uttryckligt straffrättsligt skydd mot hatbrott. FN har också uttryckt oro över det saknade lagskyddet. En av FN-rekommendationerna är att ”ändra den nationella lagstiftningen om hatbrott och införa bestämmelser om hatbrott mot personer med funktionsnedsättning”. Hatbrott är ett allvarligt angrepp på de mänskliga rättigheterna och strider mot principen om alla människors lika värde. Det som definierar ett hatbrott är att gärningspersonen utför angreppet på grund av sin negativa inställning till vissa egenskaper såsom etnicitet, hudfärg, ras eller nationalitet, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller liknande omständighet. Samtliga dessa grunder finns också med i diskrimineringslagen, men det gör även funktionsnedsättning. Funktionsnedsättning saknas dock i brottsbalkens regler om olaga diskriminering och hets mot folkgrupp eller i straffskärpningsregeln som därmed inte skyddar personer med funktionsnedsättning mot hatbrott.

Från ett rättsligt perspektiv är det motsägelsefullt att lagstiftningen skyddar vissa grupper som riskerar att diskrimineras i vardagen, men samtidigt inte ger motsvarande skydd till alla grupper i fråga om brott där gärningen motiverats av just personens egenskaper. Personer med funktionsnedsättning bör därför ingå i de grupper som ska skyddas mot hatbrott.

Marie Olsson (S)